

ISSN: 2687-220X

NOVUS ORBIS

Journal of Politics and International Relations
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Dergisi

Araştırma Makaleleri
Research Articles

İsrail'in Doğu Akdeniz Stratejisi: Enerji, Güvenlik ve Jeopolitik Dengeler

*Israel's Eastern Mediterranean Strategy:
Energy, Security And Geopolitical Balances*

Zuhal ÇALIK TOPUZ

Examining the Cyprus Issue through the Lens of the EU's Periodic Progress Reports on Türkiye

*AB'nin Türkiye'ye İlişkin Periyodik İlerleme Raporlarından
Kıbrıs Sorununun İncelenmesi*

Yusuf AVAR

Germany's Special Relationship with Israel and the Recent Gaza War

Almanya'nın İsrail ile Özel İlişkisi ve Son Gazze Savaşı

**Müge AKNUR
İbrahim SAYLAN**

Turkish Foreign Policy in 2020s: Designed for a "Gentle Giant"?

2020'lerde Türk Dış Politikası: "Nazık Bir Dev" mi?

Emre KALAY

Editörler Kurulu / Editorial Board

Baş Editör / Editor-in-Chief

- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Özgür Tüfekçi
- Dr. Öğr. Üyesi / Assist. Prof. Hülya Kınık
- Dr. Öğr. Üyesi / Assist. Prof. Göktuğ Kıprızlı
- Arş. Gör. / Research Assist. Fevzi Kırbaşoğlu

Alan Editörleri / Section Editors

- Dr. Öğr. Ü. / Assist. Prof. Fatma Akkan Güngör – Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye
- Dr. Öğr. Ü. / Assist. Prof. Yılmaz Bayram – Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye
- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Ayça Eminoğlu – Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye
- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Vahit Güntay – Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye
- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Erol Kalkan – Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye
- Professor İsmail Köse – Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye
- Professor Bülent Şener – Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye
- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Murat Ülgül – Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye

Yardımcı Editör / Assistant Editor

- Arş. Gör. / Research Assist. Fevzi Altınok

Uluslararası Danışma Kurulu / International Advisory Board

- Dr. Shane Brennan – American University in Dubai, UAE
- Dr. Alessia Chiriatti – University for Foreigners of Perugia, Italy
- Professor Murat Çemrek – Necmettin Erbakan Üniversitesi, Türkiye
- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Rahman Dağ – Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Türkiye
- Dr. Federico Donelli – University of Genoa, Italy
- Professor Süleyman Erkan – Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye
- Professor Monique Sochaczewski Goldfeld – Escola de Comando e Estado-Maior do Exército, Brazil
- Dr. Ayla Göl – York St John University, UK
- Professor Emre İşeri – Yaşar Üniversitesi, Türkiye
- Professor Gökhan Koçer – Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye
- Dr. SungYong Lee – University of Otago, New Zeland
- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Ali Onur Özçelik – Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Türkiye
- Professor Alp Özerdem – George Mason University, USA
- Dr. Öğr. Ü. / Assist. Prof. Kaan Renda – Hacettepe Üniversitesi, Türkiye
- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Paul Richardson – University of Birmingham, UK
- Professor Didem Ekinci Sarier – Çankaya Üniversitesi, Türkiye

Novus Orbis
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Dergisi
Journal of Politics and International Relations

ISSN: 2687-220X

Cilt 7 | Sayı 1 | 2025
Volume 7 | Number 1 | 2025

İçindekiler / Table of Contents

Araştırma Makaleleri / Research Articles

4

**İsrail'in Doğu Akdeniz Stratejisi:
Enerji, Güvenlik ve Jeopolitik Dengeler**

*Israel's Eastern Mediterranean Strategy:
Energy, Security And Geopolitical Balances*

Zuhal ÇALIK TOPUZ

25

**Examining the Cyprus Issue through the Lens of
the EU's Periodic Progress Reports on Türkiye**

*AB'nin Türkiye'ye İlişkin Periyodik İlerleme Raporlarından
Kıbrıs Sorununun İncelenmesi*

Yusuf AVAR

56

**Germany's Special Relationship
with Israel and the Recent Gaza War**

Almanya'nın İsrail ile Özel İlişkisi ve Son Gazze Savaşı

Müge AKNUR & İbrahim SAYLAN

81

**Turkish Foreign Policy in 2020s:
Designed for a "Gentle Giant"?**

*2020'lerde Türk Dış Politikası:
"Nazik Bir Dev" mi?*

Emre KALAY

NOVUS ORBIS

Journal of
Politics and International Relations

Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler
Dergisi

Volume 7
Number 1

Cilt 7
Sayı 1

2025

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

İSRAİL’İN DOĞU AKDENİZ STRATEJİSİ: ENERJİ, GÜVENLİK VE JEOPOLİTİK DENGELER*

Zuhal ÇALIK TOPUZ†

Makalenin Geliş Tarihi // Received: 18.02.2025
Düzeltilme Tarihi // Revised: 18.03.2025
Yayına Kabul Tarihi // Accepted: 01.05.2025

Öz

Doğu Akdeniz’de önemli hidrokarbon kaynaklarının bulunması hem bölge ülkeleri arasında hem de dünya genelinde büyük ilgi uyandırmıştır. Bu keşifler, bölgedeki enerji dengelerini değiştirirken, ülkelerin politik ve ekonomik stratejilerini yeniden gözden geçirmesine neden olmuştur. Bu kapsamda İsrail, dışişleri ve ekonomi politikasında yeni bakış açıları geliştirmek zorunda kalmıştır. Çalışmada, Doğu Akdeniz’in enerji potansiyeli ve bu potansiyelin bölgeye kazandırdığı yeni kimlik ele alınmış ve hidrokarbon kaynaklarının bölgesel dinamikler üzerindeki yansımalarına ilişkin genel bir bakış sunulmuştur. Bununla birlikte, Doğu Akdeniz’de önemli bir bölgesel aktör olan İsrail’in bölgedeki stratejik çıkarları tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda, İsrail’in stratejik çıkarları belli başlıklar halinde ele

* Bu çalışma, AKADEMİ, İktisadi ve İdari Bilimler Kongresi’nde (2024) “Doğu Akdeniz Coğrafyasında İsrail’in Stratejik Çıkarları” başlığıyla sunulan bildirinin genişletilmiş halidir.

† Dr. Öğr. Üyesi, Ardahan Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, ORCID 0000-0003-0021-1353, zuhalcaliktouz@ardahan.edu.tr

alınmıştır. Elde edilen bulgular sonucunda Doğu Akdeniz'de keşfedilen hidrokarbon rezervlerinin bölge ülkeleri ve büyük güçler arasındaki ilişkileri önemli ölçüde etkilemesinin, İsrail'in hem ekonomik hem de güvenlik stratejilerini şekillendirmesinde belirleyici rol oynadığı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Doğu Akdeniz, İsrail, Jeopolitik Dengeler

ISRAEL'S EASTERN MEDITERRANEAN STRATEGY: ENERGY, SECURITY AND GEOPOLITICAL BALANCES

Abstract

The discovery of significant hydrocarbon resources in the Eastern Mediterranean has aroused great interest both among the countries in the region and around the world. While these discoveries have changed the energy balances in the region, they have caused the countries to reconsider their political and economic strategies. In this context, Israel has had to develop new perspectives in its foreign and economic policies. The study examines the energy potential of the Eastern Mediterranean and the new identity that this potential has given to the region, and provides a general overview of the reflections of hydrocarbon resources on regional dynamics. In addition, an attempt has been made to identify the strategic interests of Israel, an important regional actor in the Eastern Mediterranean, in the region. In this context, Israel's strategic interests have been addressed under certain headings. As a result of the findings, it can be said that the hydrocarbon reserves discovered in the Eastern Mediterranean have a significant impact on the relations between regional countries and the great powers, and that they have played a decisive role in shaping both Israel's economic and security strategies.

Keywords: Eastern Mediterranean, Israel, Geopolitical Balances

Giriş

Doğu Akdeniz, Avrupa, Asya ve Afrika kıtalarının kesişme noktasında yer alması nedeniyle önemli bir geçiş noktası olmuştur. Bununla birlikte, Süveyş kanalı gibi sahip olduğu deniz yollarıyla önemli bir ticaret rotası konumundadır. Hidrokarbon rezervlerinin keşfedilmesiyle 21. yüzyılın yeni enerji pazarı haline dönüşmüştür. Bölgenin enerji kaynakları piyasası haline dönüşmesi, bölgedeki çatışma halindeki ülkeler arasındaki

ilişkilerin yeniden şekillenmesinde etkili olmuştur. Ekonomik çıkarların bütünleşmesi, ülkeler arasında siyasi anlaşmaların sağlanmasında güçlü bir bağ kurma potansiyeli doğurmuştur.

Doğu Akdeniz'in enerji kaynaklarının keşfine bağlı olarak yeniden şekillenmesi, bölge üzerinde uzun vadeli olarak siyasi istikrarın gelişmesinde iş birliği olanaklarına imkân tanırken aynı zamanda Münhasır Ekonomik Bölge (MEB), enerji rekabeti, güvenlik sorunları gibi yeni sorunlara da yol açma ihtimalini beraberinde getirmiştir. Bu nedenle bölgede yeni hidrokarbon rezervlerinin keşfi, bölgedeki değişen jeopolitik ve güvenlik dinamiklerinin ana itici güçlerini de değiştirmiştir.

Doğu Akdeniz'de; Türkiye, Yunanistan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC), Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY), Mısır, Suriye, Lübnan, Filistin ve İsrail yer almaktadır. Bu devletler, bölgenin jeopolitik ve enerji dinamiklerinde önemli roller üstlenmektedir.

İsrail, Doğu Akdeniz'de önemli aktörlerden bir tanesidir. İsrail'in Doğu Akdeniz'deki MEB'inde 2009-2010 yılları arasında iki önemli doğal gaz sahasını (Tamar ve Leviathan) keşfetmesiyle Doğu Akdeniz, İsrail'in stratejik çıkarlarının odak noktası haline gelmiştir. Doğal gaz sahalarının keşfedilmesiyle İsrail, Avrupa Birliği ülkelerine doğal gaz ihraç edebilecek bir potansiyele ulaşmıştır. İsrail'in doğal gaz rezervlerine sahip olması sadece ekonomik anlamda gelişmesine değil aynı zamanda bölge ülkeleriyle siyasi ilişkilerinin de gelişmesi olasılığını artırmıştır.

Ancak, Doğu Akdeniz'de enerji ve deniz alanlarının paylaşımı çerçevesinde devletlerin özellikle MEB ilanı konusunda çeşitli anlaşmazlıkları söz konusudur. Bu durum, bütün bölge devletlerinin ortak çıkarlarına uygun şekilde geliştirilmediği sürece gerilimin artmasına ve çatışmaların ortaya çıkmasına neden olabilme potansiyeline sahiptir. Bölgede oluşan yeni dinamikler, ülkeler arasında iş birliğini artırmak için çözülmesi gereken önemli sorunlar yaratmıştır. Bu durum, enerji kaynaklarının paylaşımı ve bölgesel dengelerin korunması konusunda ülkeler arasında yeni stratejilerin geliştirmesini gerektirmektedir.

Doğu Akdeniz'de değişen dengeler sonrasında İsrail'de, dışişleri ve ekonomi politikasında yeni stratejiler geliştirmek zorunda kalmıştır. İsrail'in Doğu Akdeniz'deki stratejik hedefleri arasında enerji, güvenlik, Mısır, Yunanistan ve GKRY gibi bölge ülkeleri ile ilişkilerin geliştirilmesi ve Filistin Sorunu karşısında bölgesel dinamiklerden yararlanmak yer almaktadır. Çalışmada

Doğu Akdeniz'in enerji kaynaklarının keşfi ile değişen yeni durumu üzerinde durulurken, İsrail'in bölgedeki stratejik çıkarları da analiz edilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda, İsrail'in stratejik çıkarları belli başlıklar halinde ele alınmıştır.

Doğu Akdeniz'in Yeni Jeopolitik Kimliği

Doğu Akdeniz, üretim gücünün yoğun olduğu Asya, zengin doğal kaynaklara sahip Arap yarımadası ve Afrika ile enerji ve ham madde ithalatının en fazla olduğu Avrupa'nın kesişim noktasında yer almaktadır. Bu stratejik konumu sayesinde tarih boyunca dünya ticaretinin ve göç yollarının önemli merkezlerinden biri olmuştur (Yorulmaz, 2019:80-83; Kedikli ve Çalağan, 2017:121). Doğu Akdeniz'in sahip olduğu jeostratejik konumundan kaynaklı jeopolitik önemi, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra değişmeye başlamıştır. Kömürden petrole dönüşüm savaşı olan Birinci Dünya Savaşı, Orta Doğu'yu hidrokarbon jeopolitiğinin içine almasıyla Doğu Akdeniz, ticaret merkezi konumundan sıyrılarak hidrokarbon kaynaklı küresel enerji koridorunun önemli bir parçası haline dönüşmüştür. İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki ekonomik gelişmeler ve Soğuk Savaş'ın çift kutuplu süper güç mücadelesi Doğu Akdeniz'in enerji jeopolitiğindeki önemini daha da artırmıştır (Ediger ve Devlen, 2012: 73-92 ve 77-79).

21. yüzyılda ise, Doğu Akdeniz deniz havzasında önemli hidrokarbon kaynaklarının varlığının keşfedilmesi ile, enerji kaynakları nakil güzergahı olmasının yanında, hidrokarbon ihracatı için önemli bir bölge olarak uluslararası alanda ön plana çıkmıştır. Bunun sonucunda Doğu Akdeniz, yeni hidrokarbon rezervlerinin keşfi ve siyasi, ekonomik ve jeostratejik dinamiklerin bir araya gelmesiyle uluslararası ilişkilerin odak noktalarından biri haline gelmiştir. Bölge, Türkiye, Yunanistan, İsrail ve Mısır gibi bölgesel güçlerin yanı sıra, British Petroleum (BP), Ente Nazionale Idrocarburi (ENI), Total ve Exxon gibi büyük enerji şirketlerinin de ilgisini çekmiştir. Ayrıca, enerji kaynaklarına ihtiyaç duyan küresel güçler ve Avrupa Birliği (AB) üyesi ülkeler için de önemli bir kesişim noktası olmuştur. Kısacası, Doğu Akdeniz hem bölgesel hem de küresel aktörlerin enerji kaynakları, güvenlik ve ekonomik çıkarları için mücadele ettiği stratejik bir alan haline gelmiştir (Biresselioğlu, 2019: 118).

Doğu Akdeniz'de keşfedilen hidrokarbon rezervleri, bölgenin enerji piyasasını ve ekonomik ilişkilerini dönüştürmektedir. Doğu Akdeniz'de arama faaliyetleri ilk olarak, 1969 yılında Mısır karasularında açık deniz doğal gazının

bulunması ile başlamış (Karbuş, 2018: 239); ancak bu kaynağın işletilmesine yönelik uluslararası ilgi, bölgesel siyasi zorluklarla birlikte artıp azalmıştır (Ellinas, 2022: 1). 2000'li yılların başında İsrail'in küçük çaplı keşifleriyle Doğu Akdeniz'de arama faaliyetleri tekrar hız kazanmıştır.

Tablo 1: Doğu Akdeniz'de Önemli Gaz Keşifleri

Ülke	Gaz Sahası	Tahmini Rezerv	Keşif Tarihi
İsrail	Tamar	283 milyar m ³	2009
	Leviathan	510 milyar m ³	2010
GKRY	Afrodit	200 milyar m ³	2011
Mısır	Zohr	850 milyar m ³	2015

Kaynak: Prontera & Ruszel, 2017: 146

Tablo 1'de belirtildiği gibi, 2009 ve 2010 yıllarında İsrail karasularında bulunan Tamar ve Leviathan sahalarının ardından 2011 yılında GKRY karasularında bulunan Afrodit sahasının keşfi, uluslararası ilginin bu bölgeye yönelmesine neden olmuştur. Doğu Akdeniz'in gaz potansiyeline olan ilgi, 2015 yılında Mısır karasularında Zohr gaz sahasının keşfi ile artmış, Doğu Akdeniz'in önemi bölgesel seviyeden küresel seviyeye çıkmıştır (Kavaz, 2021:140).

Doğu Akdeniz'in hidrokarbon rezervlerine ilişkin, ABD Jeolojik Araştırmalar Kurumu, (US Geological Survey-USGS) 2020 yılında yayınladığı raporda, Kıbrıs adası, Lübnan, Suriye ve İsrail arasında kalan bölge olan Levant Havzasında keşfedilmemiş, ortalama 879 milyon varil petrol ve 286,2 trilyon metre küp doğal gaz kaynağı olduğunu iddia etmiştir (USGS, 2020).

Gelecekteki keşiflerin, bölgenin enerji jeopolitiğini önemli ölçüde değiştirebilme potansiyeli bulunmaktadır. Ancak hidrokarbon kaynaklarının işletilmesi ve ihracatında bölge devletleri arasında teknik, ticari, güvenlik, hukuki ve siyasi birçok anlaşmazlık bulunmaktadır. Hidrokarbon kaynaklarının keşfi bölge dinamiklerinin yeniden şekillenmesine yol açarak, bölgede, kıyıdaş ülkeler arasındaki MEB ve kıta sahanlıklarının sınırlarının belirlenmesinde zorluklar yaşanmasına neden olmaktadır. Doğu Akdeniz, her kıyıdaş devlete, maksimum genişlikte kıta sahanlığı ve MEB alanları verebilecek kadar geniş olmadığı için kıyıdaş devletler arasında sorunlar yaşanmaktadır (Acer, 2020:4). Bu nedenle, bölgede hukuki olarak söz sahibi

lkeler arasındaki en önemli anlaşmazlıklardan biri deniz yetki alanlarının ve MEB'in belirlenmesidir.

Örneğin, Türkiye ile Yunanistan arasındaki deniz yetki alanları sorunu gerilim kaynağı olmaya devam etmektedir. Bununla birlikte, GKRY'nin KKTC yönetimini yok sayarak, adanın güney ve doğu karasularında karşılıklı kıyıları olan Lübnan, İsrail ve Mısır gibi devletlerle antlaşmalar yapması başka bir sorundur (Denizli, Akengin ve Karaca, 2023: 238). Hidrokarbon kaynaklarının tartışmalı mülkiyeti, bölge devletleri arasındaki ilişkilerin daha da istikrarsızlaşmasına yol açmaktadır. Aşağıdaki Tablo 2'de kıyıdaş devletlerin MEB antlaşmaları verilmiştir.

Tablo 2: Doğu Akdeniz Havzasında MEB Antlaşmaları

Anlaşma Tarafları	Anlaşma Yılı
GKRY- Mısır	şubat 2003
Lübnan- GKRY	Ocak 2007
İsrail – GKRY	Aralık 2010
Türkiye- KKTC	Eylül 2011
Libya- Türkiye	Kasım 2019
Mısır- Yunanistan	Ağustos 2020

Kaynak: Acer, 2020: 5.

Doğu Akdeniz'de önemli miktarda hidrokarbon kaynaklarının keşfi, küresel ve bölgesel aktörlerin jeostratejik çıkarları çerçevesinde yeniden güç dengesinin yapılandırılmasına neden olmaktadır (Karagiannis, 2016). Değişen dinamikler, enerji rekabetinin ve ihtilaflı konuların giderek artmasına ve krizlerin daha da derinleşmesine sebep olabilmektedir (Yorulmaz, 2019: 81). Bu nedenle, Doğu Akdeniz'de önemli miktarda enerji kaynağının keşfi, bölgeyi çok boyutlu bir rekabet ortamına dönüştürme potansiyeli taşımaktadır (Kavaz, 2021: 140). Sonuç olarak, Doğu Akdeniz'deki enerji kaynaklarının bir bütün olarak etkin bir şekilde geliştirilmesi için bölgesel iş birliğine ihtiyaç bulunmaktadır.

İsrail'in Doğu Akdeniz'deki Doğal Gaz Arama Çalışmaları

Hidrokarbon kaynakları açısından kendine yetersiz bir devlet olan İsrail, kuruluşundan bu yana enerji ihtiyacını büyük ölçüde fosil yakıtlarla (temel olarak kömür ve ham petrol) karşılamıştır. (Bahgat, 2014). 2004 yılına kadar İsrail, birincil enerji kaynağı olarak tamamen ithal petrol ve kömüre bağımlı kalmıştır (Ashwarya, 2019:130). Ancak, Doğu Akdeniz'de gerçekleştirdiği keşifler sonucunda bulunan hidrokarbon rezervleri bu durumun değişmesine yol açmıştır.

Bulunduğu coğrafi konum içerisinde karşılıklı düşmanlık ve güvensizlik göz önüne alındığında, İsrail kendi kendine yeten bir enerji stratejisi izlemeye çalışmıştır (Bahgat, 2014: 2). Bu nedenle, İsrail'de enerji kaynakları keşif faaliyetleri, devlet kurulmadan önce 1944 yılında başlamıştır. 1950'lere kadar çok yavaş bir tempoda devam etmiştir. 1952 yılında İsrail Meclisi'nde (Knesset), özel ve kamu arazilerindeki tüm petrolün üzerinde devlet mülkiyetini kuran Petrol Yasası kabul edilmiştir. Bu yasayla devletin, 30 ile 50 yıllık ön izinlerle petrol sondaj lisansları ve üretim izinleri (kiralama) vermesi sağlanmış; ayrıca ulusal petrol arama ve üretim şirketlerinin kurulması teşvik edilmiştir (The Ministry of National Infrastructure, Energy and Water Resources, 2024). 1955 yılında ise Heletz'de, 1515 m derinlikte, daha sonra ise Heletz'in güneyinde Brur ve kuzeyinde Kokhav olmak üzere iki komşu sahada petrol keşfedilmiştir (Mandel, 1987:100).

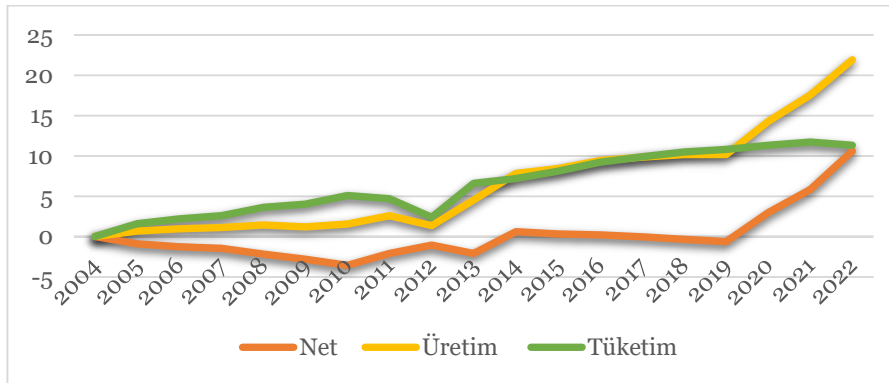
1967 Savaşı, İsrail için petrol sektöründe bir dönüm noktası olmuş; savaş sonrası İsrail, Mısır'dan işgal ettiği Sina Yarımadası'ndaki petrol sahalarını kontrol altına alarak yıllık iç tüketimine yakın miktarda toplam 43,2 milyon varil petrol üretmiştir (Bahgat, 2014: 2). 1990'lı yıllarda ise, İsrail yönetimi özelleştirme ve sondajı teşvik etmek için bağımsız kamu limited ortaklıklarının kurulması yoluyla daha fazla petrol, doğal gaz arama ve üretim çabasını teşvik etmeye çalışmıştır (History of Oil & Gas Exploration in Israel – 1900 to 2004, 2024).

İsrail'in Doğu Akdeniz'de doğal gaz keşfi, 1999 ve 2000 yılında Noa ve Mari-B olmak üzere iki küçük açık deniz rezervinin bulunmasının ardından başlamıştır. Haziran 1999'da Noble Energy ve Delek ortaklığıyla yapılan arama faaliyetleri sonucunda, yaklaşık 1,2 milyar metreküp gaz içeren İsrail'in ilk ticari olarak çıkarılabilir doğal gaz rezervi olan Noa sahası keşfedilmiştir. Şubat 2000'de ise, Noble-Delek konsorsiyumu

Mari-B sahasında tahmini 25 milyar metreküp gaz bulmuştur. Kıyı kasabaları Aşdod ve Aşkelon'dan 25 km uzakta bulunan Yam Tethys sahaları- Noa ve Mari-B- İsrail'in enerji tedarikinde yeni bir dönemin başlangıcını işaret etmiş ve İsrail'de doğal gaz, elektrik üretimi ve büyük endüstrilerde kullanım için giderek daha çok tercih edilen enerji kaynağı haline gelmiştir (Ashwarya 2019:74). Doğu Akdeniz kıyılarında keşfedilen Yam Tethys (Noa ve Mari-B) olarak bilinen keşfin, İsrail'in enerji özerkliğine sınırlı bir katkısı olduğu için İsrail, enerji kaynakları açısından Mısır'a bağımlı olmaya devam etmiştir (Grigoriadis, 2014:125). Ancak Tamar ve Leviathan sahalarının keşfi, sadece İsrail'in enerji sektöründeki konumunu değil, aynı zamanda Doğu Akdeniz'in küresel gaz ticaretindeki rolünü de büyük ölçüde değiştirmiştir.

Tamar ve Leviathan sahalarının keşifleri, İsrail'in Mısır'dan uzun süredir Sina Yarımadası'ndan boru hatlarıyla getirdiği güvenilirmez, politik açıdan sıkıntılı gaz kaynaklarına olan bağımlılığını sona erdirmesine olanak sağlamıştır (International Crisis Group, 2023). Leviathan, İsrail'in mevcut gaz üretiminin %44'ünü karşılarken, onu sırasıyla %38 ve %18 ile Tamar ve Karish gaz sahaları takip etmiştir (Rystad Energy, 2023). İsrail, Doğu Akdeniz'de büyük doğal gaz keşifleri yaptığı günden bu yana, enerji kaynaklarının toplumsal faydalarını en üst düzeye çıkarmaya çalışmıştır.

Şekil 1: İsrail'in Gaz Üretim-Tüketim Dengesi

Kaynak: Nahkle, 2023.

Keşifler, yukarıda yer alan Şekil 1'de de görüldüğü gibi, İsrail'i ilk kez 2020 yılında gaz ihracatçısı konumuna getirmiştir. İsrail, toplam 133 milyar metreküp doğal gaz ihracatını kapsayan anlaşmalar imzalamıştır. Bu kapsamda, Leviathan gaz sahasından 60 milyar metreküp ve Tamar gaz sahasından 25 milyar metreküp doğal gaz Mısır'a (Blue Ocean Energy);

Leviathan gaz sahasından 45 milyar metreküp ile Tamar gaz sahasından 3 milyar metreküp doğal gaz ise Ürdün'e (NEPCO) ve Ölü Deniz'deki endüstriyel tesislere gönderilmektedir. İsrail, Tamar ve Leviathan gaz sahalarından çıkardığı doğal gazı üç boru hattı aracılığıyla Mısır ve Ürdün'e ihraç etmektedir (Energy, Ministry of Energy and Infrastructure):

- İlki, İsrail'in kuzeyinde olup Ürdün'deki Arap Gaz Boru Hattı;
- diğeri doğrudan Ölü Deniz'in doğu yakasındaki Ürdün endüstriyel tesislerine bağlanan hat;
- sonuncusu ise Doğu Akdeniz Gaz (East Mediterranean Gas / EMG)* boru hattı olarak bilinen ve İsrail'den Mısır'a doğal gaz taşıyan Arish-Ashkelon boru hattıdır.

Filistin'de ise, hidrokarbon kaynaklarının keşfi oldukça sınırlı olmuştur. Bugüne dek tespit edilen tek önemli doğal gaz sahası, 1999 yılında British Gas (BG) tarafından Gazze'nin 36 kilometre açığında bulunan Gazze Marine sahasıdır. Gazze Marine gaz sahasının keşfedilmesinin ardından, Filistin Kurtuluş Örgütü Başkanı Yaser Arafat, bu kaynağın Filistin'in devlet olma yolculuğunda Filistin ekonomisine katkı sağlayacağı umudunu belirtmiştir (Kattan, 2012). Ancak, İsrail'in koyduğu kısıtlamalar nedeniyle, BG ile Filistin arasında, doğal gazın ticari olarak üretimini sağlayacak bir anlaşma imzalanamamıştır.

2007 yılında Hamas'ın Gazze Şeridi'ni kontrol altına almasıyla birlikte, İsrail, bu gaz sahasından elde edilen gelirin Hamas'ın ekonomik olarak gelişmesine ve bu durumun güvenlik endişelerine neden olacağını öne sürerek faaliyetlere izin vermeyi reddetmiştir. (International Crisis Group, 2023). Sonuç olarak, Gazze Marine gaz sahası, İsrail'in ablukası ve Filistin yönetiminde yaşanan siyasi bölünmeler nedeniyle bugüne kadar geliştirilememiştir (Karbuz, 2018: 242).

İsrail'in Doğu Akdeniz'deki Stratejik Çıkarları

İsrail'in açık denizdeki çıkarları yeni bir olgu değildir. Orta Doğu'da kendisine tehdit oluşturan birçok devletle çevrili olduğu için jeostratejik olarak İsrail'in konumu bir ada ülkesiyle eş değerdir. İsrail'in ilk başbakanı David Ben-Gurion, “küçük ülkemizi geniş dünyayla bağlayan doğal köprü olan deniz, ülkemizin organik, ekonomik ve politik bir parçasıdır” diyerek

* EMG boru hattı, yaklaşık 90 kilometre uzanan ve Chevron tarafından işletilen Leviathan açık deniz gaz sahasını, Gazze'nin yaklaşık 10 kilometre kuzeyinde bulunan güney İsrail kasabası Aşkelon'dan Mısır'daki El-Arish'e bağlamaktadır. Bkz: Pipeline Technology Journal, 2023.

Akdeniz'in önemini vurgulamıştır (Helfont, 2021: 38 ve 49). Doğu Akdeniz'de hidrokarbon kaynaklarının keşfedilmesi, İsrail'in stratejik çıkarlarının, yeniden farklı bir boyutuyla odak noktası haline gelmesini sağlamıştır. Devletin tarihinin ilk 65 yılında sınırlı enerji kaynakları göz önüne alındığında, İsrail'in enerji politikası başlangıçta devletin hayatta kalmasını sağlama temel hedefi ile karakterize edilmiş (Indahl, 2021:69), Doğu Akdeniz'de gaz keşiflerinin başlamasıyla yine aynı hedef ön planda tutulmuştur. Doğal gaz keşiflerinin başlamasının ardından, İsrail'in Doğu Akdeniz'deki stratejik çıkarları arasında, enerji bağımlılığın azaltılması, diplomatik manevra kabiliyetinin sürdürülmesi ve genişletilmesi; bölgesel dinamiklerin Filistin-İsrail sorunu için kullanılması; bölgesel örgütlerin oluşturulması (Mitvim, 2019), ve transfer boru hatlarının geliştirilmesi yer almaktadır.

a. Enerji Bağımlılığın Azaltılması

İsrail, “enerji ihtiyacını sağlamak için ithalata bağımlı” bir devletten “büyüyen bir doğal gaz endüstrisi” ile övünen yeni bir devlete dönüşüm yaşamıştır. İsrail'de doğal gaz keşifleri her şeyden önce İsrail'in ithal enerjiye olan bağımlılığını azaltan ve ekonomik büyümeyi hızlandıran bir gelişme olmuş ve iç talebi karşılamak için yeterli miktarda enerjiye sahip olmasını sağlarken, aynı zamanda büyük miktarlarda enerji ihraç etmesine olanak tanımıştır (US. Energy Information Administration, 2016).

İsrail coğrafi konum itibariyle, petrol ve doğal gaz zengini Orta Doğu'da bulunmasına rağmen, üreticilerle yaşanan siyasi husumet, Yahudi Devleti'ni bölgesel enerji ticaret ağlarından ve elektrik şebekesi bağlantılarından izole edilmiş bir “enerji adası” haline getirmiştir. Bu nedenle, enerji tedarikini güvence altına almak, İsrailli politikacıların en büyük endişelerinden biri olmuştur (Ashwarya, 2019: 18).

İsrail kısa bir süre için İran'dan petrol, Mısır'dan doğal gaz ithal etmesine rağmen, bu tedarik siyasi değişimler (Şah ve Mübarek rejimlerinin devrilmesi) sonrası durma noktasına gelmiştir (Bahgat, 2014). Soğuk Savaş döneminde İsrail, Mısır, Kuzey Denizi bölgesi, Batı Afrika ve Meksika'dan petrol ithal ederken, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Kafkasya ve Hazar Denizi'nden petrol ithal etmenin daha ucuz olacağı

düşüncesiyle odak noktasını Rusya, Azerbaycan[§] ve Türkmenistan gibi Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) ülkelerine kaydırmıştır (Oğuzhan, 2015:664). Doğu Akdeniz’de İsrail’in gaz keşfi ise, ülkenin ekonomisi için oyunun kurallarını değiştiren bir gelişme olmuştur (Ashwarya, 2019: 130). Bu gelişmeler sonrasında İsrail, önemli bir bölgesel doğal gaz oyuncusu olarak ortaya çıkmıştır.

b. Diplomatik Manevra Kabiliyetinin Sürdürülmesi ve Genişletilmesi

İsrail doğal gaz keşiflerini, uzun vadeli enerji güvenliğini sağlamanın ve iç enerji fiyatlarını düşürmenin yanı sıra, komşu ülkelerle ilişkileri iyileştirmek için de bir diplomatik araç olarak hizmet edebileceğini düşünmektedir. Ülkeler arasındaki gaz ticareti, yapıcı ekonomik iş birliği, bölgesel entegrasyona anlamlı bir şekilde katkıda bulunabilir ve paylaşılan ekonomik faydalar, bölgenin siyasi yapısını uzun süredir şekillendiren çatışmaları hafifletebilme potansiyeli barındırabilir (Ashwarya, 2019: 9). Bu nedenle, İsrail hükümeti doğal gaz ihracatını, İsrail’in komşu ülkelerle ilişkilerini güçlendirmenin bir yolu olarak değerlendirmektedir (Andourra and Koranyi, 2014:39).

İsrail’in kendi açık deniz sahasında büyük gaz sahaları keşfetmesi, onu GKRY ve Yunanistan ile jeostratejik uyum içine getirmiştir (Helfont, 2021:43). Bu uyum hem gaz varlıkları hem de Helen devletleriyle ittifak açısından, İsrail’in bölgeye entegrasyonu için yeni yollar açmıştır. Kısacası, İsrail’in bölgede daha istikrarlı ve kabul gören bir aktör olmasına yardımcı olmuş ve bölgesel iş birliği ve entegrasyon için bir çerçeve sunarak, İsrail’in bölgede daha rahat bir şekilde yer almasını sağlamıştır (Eiran, 2021). İsrail açısından, Yunanistan ve GKRY ile yaşanan son gelişmeler bir kazan-kazan durumu teşkil etmiştir. Bu ülkelerle bağların güçlenmesi, Türkiye’ye karşı yeni bir jeopolitik blok yaratma imkânı sunmuştur (Arye, 2016). Özetle, ortak enerji çıkarları ve Türkiye’ye karşı ittifakları, İsrail, GKRY ve Yunanistan’ı son on yıldır yakın bir siyasi ittifaka sürüklemiştir (Helfont, 2021: 46).

[§] Azerbaycan, sadece kendi üretim potansiyeli sınırlı olmayıp, aynı zamanda enerji zengini Türkmenistan ve Kazakistan’dan doğal gazı Hazar Denizi üzerinden Azerbaycan’a, ardından Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) boru hattına paralel olarak uzanan ayrı bir gaz boru hattı üzerinden aktarılması ile bir enerji merkezi olma potansiyeline sahip olması açısından İsrail’in enerji güvenliği stratejisi için önemli bir yere sahip olmuştur. Bkz: Souleimanov, Ehrmann & Aliyev, 2014.

2016 yılında İsrail, Yunanistan ve GKRY Devlet Başkanları, bölgede “istikrar, güvenlik, refah ve barışa” yönelik ortak taahhütlerini ilan etmek üzere ilk kez üçlü zirvede bir araya gelmiştir (Trilateral meeting between Israel, Greece and Cyprus, Israel Ministry of Foreign Affairs, 2016). 2020 yılında, Yunanistan, GKRY ve İsrail, doğal gazı Kıbrıs adası, Girit ve Yunanistan üzerinden Avrupa'ya taşımak için 2.000 kilometrelik boru hattı inşa etmek üzere EastMed doğal gaz boru hattı anlaşması imzalamıştır. İsrail için, Avrupa kıtasına gaz veya su boru hatları, ortak elektrik şebekeleri veya su altı iletişim kabloları şeklinde herhangi bir fiziksel bağlantı, Orta Doğu'daki bölgesel izolasyonunun azaltılmasında ve AB ülkeleri ile ekonomik ve ticari ilişkilerin geliştirilmesinde önemli diplomatik araçlardan birisidir (Rettig, 2021:10).

Doğal gaz çıkarımı, İsrail'in barış anlaşmaları imzaladığı iki komşu Arap devletiyle ilişkilerini de sağlamlaştırmıştır. İsrail gazı Mart 2017'den beri Ürdün pazarına ve Ocak 2020'den beri Mısır'a ihraç edilmeye başlamıştır (Zielińska, 2022:4). 2018 yılında, İsrail ve Mısır, tahmini 19,5 milyar dolar değerinde bir gaz ihracat anlaşması üzerinde anlaşmıştır. Anlaşma için, İsrail Enerji Bakanı Yuval Steinitz, “Leviathan ve Tamar'dan Mısır'a gaz ihracatı, ülkeler arasındaki barış antlaşmasının imzalanmasından bu yana İsrail ve Mısır arasındaki en önemli ekonomik iş birliğidir” (The Times of Israel, 2020) demiştir. Anlaşma, İsrail'in Mısır ile olan stratejik ortaklığını sağlamlaştırırken; aynı zamanda Mısır ve GKRY ile de İsrail'in arasında bir köprü kurmuştur. Yeni keşfedilen Mısır gaz sahaları GKRY ve İsrail sahalarına bitişik olduğundan, üç devlet yakın bir şekilde iş birliği yapmaya başlamışlardır (Helfont, 2021:46).

Bölgedeki diğer ülkeler ve İsrail arasında olumlu gelişmeler yaşanmaya devam etmiştir. İsrail'in Eylül 2020'de Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) ile ilişkilerini normalleştirmesinin ardından, BAE, Doğu Akdeniz'deki etkisini sağlamlaştırarak hem yumuşak hem de sert güç unsurlarını birleştirerek, Abu Dabi Ulusal Petrol Şirketi ve Mubadala Petroleum aracılığıyla Doğu Akdeniz enerji sektöründe bir yer edinme çabasına girmiştir. 2021 yılında Mubadala Petroleum, Tamar gaz sahasının %22 hissesini satın almıştır (Calabrese, 2024). Şubat 2023'te İsrail ve Lübnan, Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nin de arabulucu olmasıyla, kalıcı bir deniz sınırı oluşturarak bölgenin hidrokarbon potansiyelinin kullanılmasının önündeki büyük engeli ortadan kaldıran bir anlaşma imzalanmıştır (Acer ve Şimşek, 2022).

Özetle, ekonomik iş birliğinin siyasi anlaşmazlıkların önüne geçerek Orta Doğu'da İsrail'in diplomatik kabiliyetini genişletmesine yardımcı olduğu görülmektedir. İsrail hükümeti böylece enerji tedarikine olan yeni rolünü, boru hattı diplomasisi aracılığıyla komşularıyla ekonomik ve politik bağlarını güçlendirmek için kullanmayı başarmış ve bölgesel politikasında olumlu bir değişime imza atmıştır (Rettig, 2021:11).

c. Filistin-İsrail Sorununda Bölgesel Dinamiklerden Yararlanma

Çatışma ve çözülmemiş sorunların olduğu bölgede yeni enerji kaynaklarının bulunması hem devam eden Filistin-İsrail çatışmasında hem de daha geniş bölgesel düzeyde yeni çatışma nedenleri yaratma potansiyeli taşımaktadır (Antreasyan, 2013:29). İsrail ile Hamas arasında Gazze'de devam eden savaş, başta İsrail olmak üzere Doğu Akdeniz'deki enerji hatlarına yönelik bir dizi açık güvenlik riski barındırmaktadır. İsrail-Hamas çatışması Doğu Akdeniz'de faaliyet gösteren uluslararası petrol şirketleri için uzun vadeli siyasi riskleri arttırmaktadır. Açık deniz gaz platformları, Sıvılaştırılmış Doğal Gaz (Liquified Natural Gas-LNG) tesisleri ve sınır aşan boru hattı bağlantılarının, Hamas'ın saldırılarına veya kıyıdan denize füze yeteneklerine sahip Lübnan merkezli bir milis gücü olan Hizbullah'tan gelebilecek saldırılara karşı savunmasız olması bu riskleri arttırmaktadır (EIU, 2023).

Bütün bu olumsuz etkilere karşı yeni enerji kaynakları taraflar arasında barış arayışlarını da artırabilir. Filistin-İsrail sorununun çözümünde doğal gaz ticaretini kesintiye uğratmamak adına İsrail, barış sürecini teşvik etmek için bölgeye özgü ve bölgede aktif olan devletlerle iş birliği yapabilir. Bölgesel aktörlerin Filistin-İsrail müzakerelerine katılması, Filistin ve İsrail arasındaki diyalog ve iş birliği kanallarını genişletilmesi ve barış sürecini destekleyebilecek potansiyel çözümlerin ve uluslararası teşviklerin kapsamını genişletilmesini beraberinde getirebilir. Böylelikle, çatışma taraflarının yanı sıra Arap ve Avrupa devletlerinin katılımıyla barışı ilerletmeye yardımcı olacak yeni bir uluslararası mekanizmanın temeli atılabilir (Mitvim, 2019).

d. Bölgesel Örgütlerin Oluşturulması

Doğu Akdeniz'deki kaynakların ticari olarak kullanılmasıyla ilgili yaşanan zorluklar, bölgedeki kıyı

devletlerini bir araya getirmiştir. Bu durum, özellikle ekonomik ve güvenlik konularında iş birliği yapma ihtiyacını artırmıştır. Bu nedenle, bölge ülkelerini hem ekonomik hem de güvenlik alanlarında iş birliği yapmaya yönlendirmiştir. Bu iş birlikleri, tabandan başlayıp resmi anlaşmalara kadar uzanabilen bir süreç haline gelmiştir. (Zielińska, 2022). İsrail için bölgesel örgütlerin bir parçası olmak, kendisine sağladığı meşruiyet nedeniyle önemli olmuştur. Bölgesel örgütler, Arap coğrafyasında Arap olmayan bir devlet olarak İsrail'e belirsiz kimliğini çözme potansiyeli sağlamaktadır. Bu nedenle, İsrail, kuruluşundan bu yana bölgesel ortaklıklar kurmayı her zaman önceliklendirmiştir (Mitchell, 2020).

Bölgede, gaz rezervleri aracılığıyla ekonomik iş birliğini ve bölgesel entegrasyonu geliştirmeyi amaçlayan; Mısır, İsrail, GKRY, Yunanistan, Ürdün, Filistin, İtalya olmak üzere yedi kurucu devletten oluşan AB destekli Doğu Akdeniz Gaz Forumu (DAGF) kurulmuştur. Forumda, yedi kurucu üyenin temsilcilerinin yanı sıra, AB ve Dünya Bankası temsilcileri ve foruma üye ve daimî gözlemci olarak katılmak isteyen Fransa ve ABD temsilcileri de bulunmaktadır (Sukkarieh, 2021:2). DAGF'nin temel amacı, sürdürülebilir ve rekabetçi bir bölgesel gaz piyasasının oluşturulması ve katılımcı ülkeler için dalgalı bir piyasada enerji güvenliğinin sağlanması olmuştur (Magliveras and Naldi, 2023). DAGF, temel olarak doğal gaz odaklanmış olsa da bu kaynakların etkin bir şekilde kullanılabilmesi için siyasi istikrarın bir ön koşul olması nedeniyle gündemini genişletme potansiyeli de taşımaktadır (Eiran, 2021: 6). DAGF, İsrail'in Doğu Akdeniz'deki konumunu sağlamlaştırmak için katıldığı ilk bölgesel ekonomik forum olması açısından da önem teşkil etmektedir.

e. Transfer Boru Hatlarının ve İhracatın Geliştirilmesi

Doğal gazın talebi ve üretimi hızla artmaktadır, ancak taşınması diğer fosil yakıtlara kıyasla daha zorlu bir süreci gerektirmektedir. Boru hatları aracılığıyla veya LNG'nin gemilerle taşınması olmak üzere yalnızca iki uygulanabilir taşıma yöntemi bulunmaktadır (Biresselioğlu, 2019:118). Siyasi ve ticari nedenlerle, İsrail doğal gazını ihraç etmek için birden fazla seçenek aramaktadır. Politik olarak, birden fazla seçenek, herhangi bir ülkenin siyasi nedenlerle ihracatı askıya alma riskini azaltacak; ticari olarak ise, İsrail'in gaz satış müzakerelerindeki

ticari etkisini en üst düzeye çıkaracaktır. İsrail'in tercih ettiği ihracat seçeneklerinin karışımı arasında muhtemelen (1) Türkiye'ye bir boru hattı, (en ucuz ve ticari olarak en cazip seçenek); (2) İsrail'i tek bir ithalatçı ülkeye bağlamaktan kaçınacak ve küresel pazarlara erişim sağlayacak bir LNG terminali (Andoura and Koranyi, 2014: 40) ve (3) EastMed projesi (1.300 kilometrelik açık deniz ve 600 kilometrelik kara boru hattı) bulunmaktadır.

İsrail, Tamar ve Leviathan gaz sahalarını keşfettikten sonra doğal gaz ihracatına ilişkin politikalarını ve seçeneklerini genişletmek için önemli adımlar atmıştır. Özellikle, Avrupa'ya önemli bir doğal gaz tedarik kaynağı olma potansiyelini ortaya koymuştur (Zielińska, 2022).

Sonuç

Doğu Akdeniz'de gerçekleşen bir dizi büyük doğal gaz keşfi hem bölgesel hem de küresel enerji dengelerini önemli ölçüde değiştirebilme potansiyeline sahiptir. Doğu Akdeniz'de çıkarılan enerji kaynakları bir yandan ekonomik refahı ve bölgesel iş birliğini teşvik eden bir gücü bulundururken, diğer yandan mevcut anlaşmazlıkları körükleyebilecek bir jeopolitik mücadeleye de neden olma ihtimalini barındırmaktadır.

İsrail açısından gaz keşifleri, enerji statüsünün değişiminde bir dönüm noktası olmuştur. İsrail'in doğal gazını ihraç etmesi kendisine önemli bir ekonomik gelir sağlarken, aynı zamanda komşuları ile arasındaki iş birliğinin gelişmesine de olanak tanımıştır. Bu bağlamda, İsrail için Doğu Akdeniz'deki MEB'de gaz yataklarını keşfetmesi ilk olarak, ham petrole olan bağımlılığı azaltırken, İsrail'i enerji ihracatçısı bir ülkeye dönüştürdüğü için denklem değiştirici bir etki yaratmaktadır. İkinci olarak İsrail'in bölge devletleriyle ilişkilerinin güçlendirilmesini teşvik etmektedir. Son olarak ise İsrail'in bölge devletleriyle güçlendirdiği ilişkileri, Filistin sorununun çözümünde yeni mekanizmalar oluşturma potansiyeline katkı sağlamaktadır.

Sonuç olarak, Doğu Akdeniz'de keşfedilen hidrokarbon rezervlerinin bölge devletlerinin ve büyük güçlerin ilişkilerinde baskın bir faktör olacağı aşikâr olmakla birlikte İsrail'in yeni stratejiler belirlemesi konusunda da etkili olacağı ortaya çıkmaktadır.

Kaynakça

- Acer, Y. (2020). Doğu Akdeniz'de Yunanistan-Mısır deniz sınırı antlaşması ve Türkiye. *Adalet Dergisi*, 65(13), 13–26.
- Acer, Y., & Şimşek, S. Ş. (2022). İsrail-Lübnan deniz sınırı antlaşması. *SETA Analiz*, (379).
- Andoura, S., & Koranyi, D. (Eds.). (2014). *Energy in the Eastern Mediterranean: Promise or peril?* Academia Press.
- Antreasyan, A. (2013). Gas finds in the Eastern Mediterranean: Gaza, Israel, and other conflict. *Journal of Palestine Studies*, 42(3), 29–47.
- Arye, M. (2016). A new geopolitical bloc is born in the Eastern Mediterranean: Israel, Greece and Cyprus. *BESA Center Perspectives Paper*, (329). Retrieved September 24, 2024, from <https://besacenter.org/israel-greece-and-cyprus/>
- Ashwarya, S. (2019). *Israel's Mediterranean gas: Domestic governance, economic impact, and strategic implications*. Routledge India.
- Bahgat, G. (2014). Alternative energy in Israel: Opportunities and risks. *Israel Affairs*, 20(1), 1–18. <https://doi.org/10.1080/13537121.2013.863078>
- Biresselioğlu, M. E. (2019). Clashing interests in the Eastern Mediterranean. *Insight Turkey*, 21(4), 115–134.
- Calabrese, J. (2024). How the “new” Eastern Mediterranean can serve as a bridge between the Gulf and Europe. *MENAF*. Retrieved October 2, 2024, from <https://manaramagazine.org/2024/06/how-the-new-eastern-mediterranean-can-serve-as-a-bridge-between-the-gulf-and-europe/>
- Denizli, C., Akengin, H., & Karaca, A. (2023). Doğu Akdeniz hidrokarbon kaynakları, deniz yetki alanları ve sınır anlaşmazlıkları üzerine jeopolitik bir değerlendirme. *Türk Coğrafya Dergisi*, (84), 233–247.
- East Med gas pipeline resumes operations after month-long halt. (2023, November 20). *Pipeline Journal*. Retrieved September 1, 2024, from <https://www.pipeline-journal.net/news/east-med-gas-pipeline-resumes-operations-after-month-long-halt>
- Ediger, V. Ş., Devlen, B., & Bingöl McDonald, D. (2012). Levant'ta büyük oyun: Doğu Akdeniz'in enerji jeopolitiği. *Uluslararası İlişkiler*, 9(33), 73–92.
- Eiran, E. (2021). FES Southern Perspective: Israel's strategic interests in the Eastern Mediterranean. Retrieved September 23, 2024, from <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/israel/17835.pdf>

- EIU. (2023, October 30). Israeli gas stops flowing into Egypt. *Economist Intelligence Unit*. Retrieved September 1, 2024, from <https://www.eiu.com/n/israeli-gas-stops-flowing-into-egypt/>
- Ellinas, C. (2022). *Energy and geopolitics in the Eastern Mediterranean*. Atlantic Council.
- Energy, Ministry of Energy and Infrastructure. (n.d.). Retrieved September 1, 2024, from <https://www.energy-sea.gov.il/home/export/>
- Grigoriadis, I. N. (2014). Energy discoveries in the Eastern Mediterranean: Conflict or cooperation? *Middle East Policy*, 21(3), 124–133.
- Helfont, S. (2021). Cultural challenges for Israeli sea power in the Eastern Mediterranean. *Naval War College Review*, 74(2), 37–60.
- History of oil & gas exploration in Israel – 1900 to 2004. (n.d.). *Zion Oil & Gas, U.S. Securities and Exchange Commission*. Retrieved September 5, 2024, from <https://www.sec.gov/Archives/edgar/data/1131312/000113131206000077/history.htm>
- In milestone, Israel starts exporting natural gas to Egypt. (2020, January 15). *Times of Israel*. Retrieved September 25, 2024, from <https://www.timesofisrael.com/in-milestone-israel-starts-exporting-natural-gas-to-egypt/>
- Indahl, B. J. (2021). *The impact of natural gas on Israel's energy security strategy* [Doctoral dissertation, Naval Postgraduate School].
- International Crisis Group. (2023). *Rethinking gas diplomacy in the Eastern Mediterranean*. Retrieved September 18, 2024, from <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/east-mediterranean-mena-turkiye/240-rethinking-gas-diplomacy-eastern>
- Karagiannis, E. (2016). Shifting Eastern Mediterranean alliances. *Middle East Quarterly*, 23(2), 1–11.
- Karbuz, S. (2018). Geostrategic importance of East Mediterranean gas resources. In A. Dorsman, V. Ediger, & M. Karan (Eds.), *Energy economy, finance and geostrategy* (pp. 237–255). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-76867-0_12
- Kattan, V. (2012). The gas fields off Gaza: A gift or a curse? Retrieved September 24, 2024, from <https://al-shabaka.org/briefs/the-gas-fields-off-gaza-a-gift-or-a-curse/>

- Kavaz, İ. (2021). The energy equation in the Eastern Mediterranean. *Insight Turkey*, 23(1), 139–160.
- Kedikli, U., & Çalağan, Ö. (2017). Enerji alanında bir rekabet sahası olarak Doğu Akdeniz'in önemi. *Sosyal Bilimler Metinleri*, (1), 120–138.
- Magliveras, K. D., & Naldi, G. J. (2023). The East Mediterranean Gas Forum: A regional institution struggling in the mire of energy insecurities. *International Organizations Law Review*, 20(2), 194–227.
- Mandel, S. (1987). Problems of oil exploration in Israel. *Energy Exploration & Exploitation*, 5(2), 95–109.
- Mitchell, G. (2020). The Eastern Mediterranean Gas Forum: Cooperation in the shadow of competition. MITVIM. Retrieved September 25, 2024, from <https://mitvim.org.il/wp-content/uploads/Gabriel-Mitchell-The-Eastern-Mediterranean-Gas-Forum-September-2020.pdf>
- Mitvim. (2019). *Guiding principles for Israel's foreign policy toward the Eastern Mediterranean*. Retrieved October 9, 2024, from https://mitvim.org.il/wpcontent/uploads/Guiding_Principles_for_Israels_Foreign_Policy_toward_the_Eastern_Mediterranean_-_April_2019-1.pdf
- Nahkle, C. (2023). Israel's gas exports in times of war. GIS. Retrieved September 5, 2024, from <https://www.gisreportsonline.com/r/israeli-gas-exports/>
- Oğuzhan, G. (2015). Beyond countering Iran: A political economy of Azerbaijan-Israel relations. *British Journal of Middle Eastern Studies*, 42(4), 655–675.
- Prontera, A., & Ruszel, M. (2017). Energy security in the Eastern Mediterranean. *Middle East Policy*, 24(3), 145–162.
- Rettig, E. (2021). Securitizing energy cooperation: Israel's regional shift in the East-Mediterranean. *Foreign Policy Analysis*, 17(3), 1–18.
- Rystad Energy. (2023). Trouble in the Eastern Mediterranean could disrupt the regional gas market, impact supply. Retrieved September 23, 2024, from <https://www.rystadenergy.com/news/trouble-eastern-mediterranean-disrupt-gas-market>
- Souleimanov, E., Ehrmann, M., & Aliyev, H. (2014). Focused on Iran? Exploring the rationale behind the strategic relationship between Azerbaijan and Israel. *Southeast European and Black Sea Studies*, 14(4), 471–488.

- Sukkarieh, M. (2021). The East Mediterranean gas forum: Regional cooperation amid conflicting interests. *Natural Resource Governance Institute*.
- The Ministry of National Infrastructure, Energy and Water Resources. (n.d.). The Petroleum Law & Regulations. Retrieved October 9, 2024, from <https://www.energy-sea.gov.il/English-Site/Pages/Regulation/The-Petroleum-Law--Regulations.aspx>
- Trilateral meeting between Israel, Greece and Cyprus. (2016, January 28). *Israel Ministry of Foreign Affairs*. Retrieved September 25, 2024, from <https://mfa.gov.il/MFA/PressRoom/2016/Pages/Trilateral-meeting-between-Israel-Greece-and-Cyprus-28-Jan-2016.aspx>
- U.S. Energy Information Administration. (2016). *Israel*. Retrieved September 26, 2024, from <https://www.eia.gov/international/analysis/country/ISR>
- U.S. Geological Survey. (2020). *Assessment of undiscovered conventional oil and gas resources in the Eastern Mediterranean Area*. Retrieved September 4, 2024, from <https://pubs.usgs.gov/fs/2021/3032/fs20213032.pdf>
- Yorulmaz, R. (2019). Sıcak gündem: Doğu Akdeniz. *Ortadoğu Analiz*, 10(88), 80–83.
- Zielińska, K. (2022). Israel's Mediterranean gas: The potential for gas export to Europe and the dynamic of regional cooperation. *OSW*. Retrieved October 9, 2024, from <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2022-08-12/israels-mediterranean-gas-potential-gas-export-to-europe-and>

Extended Abstract

With the discovery of natural gas reserves in the Eastern Mediterranean, Israel has had to develop new approaches in its foreign and economic policies. Israel's strategic goals in the Eastern Mediterranean include energy, security, developing relations with regional countries, such as Egypt, Greece and Southern Cyprus, and taking advantage of regional dynamics in the face of the Palestinian Question. In the study, the new situation in the Eastern Mediterranean, that has changed with the discovery of energy resources, has been emphasized, while Israel's strategic interests in the region have also been analyzed.

The Eastern Mediterranean has become an important transit point due to its location at the intersection of Europe, Asia and Africa. In addition, it is an important trade route with its sea routes such as the Suez Canal. With the discovery of hydrocarbon reserves, it has become the new energy market of the 21st century. The transformation of the region into an energy resource market has been effective in reshaping the relations between those countries engaged in regional conflict. The integration of economic interests has created the potential to establish a strong bond in achieving political agreements between these countries. The reshaping of the Eastern Mediterranean due to the discovery of energy resources has provided opportunities for cooperation in the development of long-term political stability in the region, while it has the potential to lead to new problems regarding Exclusive Economic Zone (EEZ), energy competition, security issues. Therefore, the discovery of new hydrocarbon reserves in the region has also changed the main driving forces of geopolitical and security dynamics in the region.

The Eastern Mediterranean includes Turkey, Greece, the Turkish Republic of Northern Cyprus (TRNC), the Greek Cypriot Administration of Southern Cyprus (GCASC), Egypt, Syria, Lebanon, Palestine and Israel. These states play important roles in the geopolitical and energy dynamics of the region. Israel is one of the important actors in the Eastern Mediterranean geography. With the discovery of two important natural gas fields, Tamar and Leviathan, in the Eastern Mediterranean EEZ between 2009-2010, the Eastern Mediterranean has become the focal point of Israel's strategic interests. Following the start of natural gas discoveries, Israel's strategic interests in the Eastern Mediterranean focus on reducing energy dependency, maintaining and expanding diplomatic maneuverability, using regional dynamics for the Israeli-Palestinian conflict,

establishing regional organizations (Mitvim, 2019), and developing transfer pipelines.

For Israel, gas discoveries have been a turning point in its energy status. While Israel's export of natural gas provides a significant economic income for the country, it has also enabled the development of cooperation with its neighbours. In this context, for Israel, discovering gas fields in the Eastern Mediterranean EEZ has a game-changing effect, as it firstly reduces Israel's dependence on crude oil and transforms the country into an energy exporter. Secondly, it encourages Israel to strengthen its relations with regional states. Finally, Israel's strengthened relations with regional states contribute to the potential of creating new mechanisms for solving the Palestinian issue.

A series of major natural gas discoveries in the Eastern Mediterranean have the potential to significantly change both the regional and global energy balance. While the energy resources extracted in the Eastern Mediterranean have the power to promote economic prosperity and regional cooperation, they can also cause geopolitical struggle that can fuel existing conflicts. As a result, it is obvious that the hydrocarbon reserves discovered in the Eastern Mediterranean will be a dominant factor in the relations among regional states and major powers, and it also appears that they will be effective in Israel's new strategies.

ISSN: 2687-220X

NOVUS ORBIS

Journal of Politics and International Relations
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Dergisi

CALL FOR PAPERS

ABOUT

- ✓ **NOVUS ORBIS: Journal of Politics and International Relations** covers every aspect of political science and international relations. The journal publishes original theoretical and analytical works and book reviews.
- ✓ There are no article processing charges or submission fees for any submitted or accepted articles.
- ✓ **NOVUS ORBIS: Journal of Politics and International Relations** is abstracted and indexed in the following databases and indexes:
 - Index Copernicus
 - Columbia International Affairs Online (CIAO)
 - Index Islamicus
 - Lancaster Index to Defence & International Security Literature
 - EBSCO
- ✓ **Period Months:**
 - June
 - December
- ✓ **Editors:**
 - Assoc. Professor Ozgur Tufekci
 - Assist. Professor Hulya Kinik
 - Assist. Professor Goktug Kiprizli
 - Res. Assist. Fevzi Kirbasoglu

Submission Link

www.dergipark.org.tr/en/pub/novusorbis

the

rest

Journal of Politics and Development

ISSN 2632-4911

CALL FOR PAPERS

ABOUT

- ✓ **The Rest: Journal of Politics and Development** publishes theoretical, conceptual, and empirical analyses on global governance, contemporary world politics, global political economy, global south, environment, civil wars, terrorism, migration, conflict management, and human security from a variety of interdisciplinary methodologies and approaches.
- ✓ **The Rest Journal** particularly welcomes issues, regions, and subjects that have remained or been excluded from mainstream analysis of world politics.
- ✓ There are no article processing charges or submission fees for any submitted or accepted articles.
- ✓ **The Rest: Journal of Politics and Development** is abstracted and indexed in the following databases and indexes:
 - *Columbia International Affairs Online (CIAO)*
 - *Directory of Open Access Journals (DOAJ)*
 - *EBSCO Publishing Inc.*
 - *EconLit*
 - *ERIH PLUS*
 - *Index Islamicus*
 - *Lancaster Index*
- ✓ **Period Months:**
 - January
 - July

✓ **Editors:**

- Ozgur TUFEKCI
- Rahman DAG

✓ **Associate Editors:**

- Alessia CHIRIATTI
- Marco MARSILI
- Orkhan VALIYEV

✓ **Assistant Editor:**

- Ekrem OK

Submission Link
www.therestjournal.com

Leadership

Honorary President
Ken Booth

Director-General
Ozgur Tufekci

Deputy Director-General
Rahman Dag

think-tank ■ consultancy ■ research-institute

www.cesran.org

ISSN: 2687-220X

NOVUS ORBIS

Journal of Politics and International Relations
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Dergisi

Araştırma Makaleleri
Research Articles

İsrail'in Doğu Akdeniz Stratejisi: Enerji, Güvenlik ve Jeopolitik Dengeler

*Israel's Eastern Mediterranean Strategy:
Energy, Security And Geopolitical Balances*

Zuhal ÇALIK TOPUZ

Examining the Cyprus Issue through the Lens of the EU's Periodic Progress Reports on Türkiye

*AB'nin Türkiye'ye İlişkin Periyodik İlerleme Raporlarından
Kıbrıs Sorununun İncelenmesi*

Yusuf AVAR

Germany's Special Relationship with Israel and the Recent Gaza War

Almanya'nın İsrail ile Özel İlişkisi ve Son Gazze Savaşı

**Müge AKNUR
İbrahim SAYLAN**

Turkish Foreign Policy in 2020s: Designed for a "Gentle Giant"?

2020'lerde Türk Dış Politikası: "Nazık Bir Dev" mi?

Emre KALAY